

А П Ъ С Н Ы

Ареспубликатә ҳәынтқарратә усхәартә «Аҗснымедиа»

2025 ш. ииун 4 № 41-42 (21 647)

Ахәыцыжәлар рныхәа

Ахәыцкәа рыхьчара амш!

■ **Аҗсны Ахада Бадра Гәынба хыынчыуаа ирыдныхәалеит ахәыцкәа рыхьчара Жәларбжьаратәи амш.**

«Ари аныхәа иахгәаланаршәоит хәхәыцкәа пхьакәтәи рпеицши рыбзареи рзы ихәду атакпхькәра ду», – иазгәаҭоуп адныхәаларафәы.

Ахәынтқарра Ахада җабуп хәа реиҳәеит еитцагыло абицара җа раазареи рыхьчареи зхи-зыцси есымша иадызцо зегғы, иара убас ахәыцкәа рызфәлымхара зыцстазаареи ззанааҭи ирцакы хаданы изыпхьазо зегғы.

«Ахәыцкәа – пхьакәтәи хдеицш роуп. Урт ирнубаалоит ишәтыкакачуа Аҗсны атрадициякәеи агәтәккәеи рыццара. Атагылазаашьақәа зегғы апахтцоит дарбанзаалак ахәычы бзиабарала, гәцаракрала изхаларц,

хәтабзиарала атцареи, агәабзиарахьчареи, ибафхәтәра арҗиаразы алшарақәеи рахь имҗа аартызарц», – иазгәаҭоуп адныхәаларафәы.

Ахада Аҗсны аҗәлар ирзеиҗаишәеит атынчра, ақьиара, аманшәалара, ақәыпшцәа рақәзар – агәабзиара гәгәа, ақәҗиарақәа, рыгәтәккәа рынагзарә.

«Шәымшқәа зегь тәызааит ччапшыла, аартра җыцкәа рыла!» – иазгәаҭоуп Бадра Гәынба икаитцаз адныхәаларафәы.

Нижни Новгород Амшқәа – Ақәа

Бадра Гәынбеи Иури Шалабаеви реицылара

■ **Аҗсны Ахада Бадра Гәынба дипылеит Нижни Новгород ахада Иури Шалабаев, ианацхауеит ахәынтқарра Ахада ипресс матзура.**

Бадра Гәынба иатишыйт Ақәа, Нижни Новгород Амшқәа рымҗаҭгара ацәк ду шамоу. Иазгәеиҗеит абас еицш аусеицура хтәыла ахтны-қалақь Нижни Новгороди рыбжьара аимадарақәа рыргәҗәара мацара акәымкәа, стратегияла иахьызоу Урыстәылатәи Афедерацияҗы итегғы аизааигәахара ишацхрауа.

Аҗсны Ахада иргәалаиршәеит, җ-қалақь русеицура ашьаҭқәа шхачыркыз Ақәеи Нижни Новгороди рыбжьара 2011 шықәсазы анапы зтәаҗыз аиқәшахәтрала. Аусеицура мҗахы җыцла иртбаахеит 2024 шықәса сентиабр азы аиашьаратә еизықәзаашьақәа рышыақәыргыларазы ирыбжьартцаз аиқәшахәтралаҗы.

«Урыстәылатәи арегионкәа ркны

еицахзеицшу апроеҗккәа атып хада ааныркылоит Урыстәылеи Аҗсны реизықәзаашьақәа рырҗиарафәы, атылақәа рыфбгаҗы рнапхгара рақәзар, аусеицура итегғы артәуларә реазыршәоит», – иҳәеит Бадра Гәынба.

Нижни Новгород ахада Иури Шалабаев адкыларазы җабуп хәа иҳәеит. «Хара абрака хәизеит акультура-царалашаратә фестиваль «Аишы-зара амҗа» инақәыршәәны Ақәа, Нижни Новгород Амшқәа рымҗаҭгаразы. җабуп хәа шәасхәоит Ақәа ахадареи хәреи еицеиҗахәаз апшҗамта шәахьадгылаз азы», – иҳәеит ахада. Иара иатишыйт аусура иаҗу апроеҗккәа ацәк бзиа шрымоу, убрахь иналатаны Ақәатәи ашқолкәа VR-ашьақәгылақәа рыла реиқәыршәәра, иара убас атехнология җыцкәа ралартәара аганахьала артәаҗәа аус рыдуларә. Рызбахә хәан Ақәа, Ахабла җыц ақны апарк иагу-иабзоу аҗатцара апланкәа.

Иара убас, Иури Шалабаев иҳәеит Ақәа ахада анапы ишадыркуа амҗатә машына җыц аҗаҗақәа. Аригғы Нижни Новгород иқанатцо хамтәк иафызроуп. Аипыларәҗы иқаз Ақәа ахада Тәмыр Агрба иазгәеиҗе-

ит Ахәынтқарраҗы Нижни Новгород Амшқәа рымҗаҭгара амҗах ахьынзәтбауа.

«Хара иахьа ахтны-қалақь ақны ихәдахкылоит Нижни Новгород ақнытәи 450-җык. Аделегация еиднакылоит атцара, агәабзиарахьчара, акультура, аспорт ухәа ахырхартәкәа зегғы», – иацитцеит Тәмыр Агрба.

Аҗсны Ахада иҳәеит агәыҗра шимоу Ақәеи Нижни Новгороди рыбжьара ишиашоу авиаеимадара иарласны ишышыақәыргылахо азы.

Нижни Новгород ақынтәи аделегация Ақәа ианааи, рапхьаза урт идикылеит Аҗсны акультура аминистр Даур Ақәаҗа.

Аминистр иҗхәза дрыдныхәалеит асасцәа, иазгәеиҗеит Ақәеи Нижни Новгороди рыбжьара аусеицура культура аимадаразы, еицахзеицшу апроеҗккәа рзы ахәаа җыцкәа шаанартуа.

Аганкәа ирхәеит даара иш-азфәлымхәу акультуреи апышәеимдареи рганахьала аусеицура артбаара.

Нижни Новгород ақынтәи асасцәа аминистр адкыларазы җабуп хәа иархәеит, иагғыгәыҗеит лытцшәабзиала аусеицура хәпхьакаҗы ишырзыпшу.

(Алгартә 2-тәи ад.)

Атәанчахәқәеи ацхыраагзәқәеи ирыццоуп

■ **2025 шықәса аҗыырныхәамза инаркны латцарамза иахыпхьаза-лоу атәанчахәқәеи, аҗаратә цхыраагзәтәқәеи, урт рыццәқәеи реиццалыт 551 млн. 671 нызкы маат ркынза иназеит. Абри азы адырра кәиҗеит Атәанчахәратә фонд ахантәаҗы Денис Гәылариа.**

Уи иаҗәақәа рыла, ари аиццалыт 2024 шықәсазы аиҗш-зеицшу аамтазы иқаз арбага аастә 82 млн. 201 нызкы маат рыла еиҳауп. «Ашықәс инаркны Атәанчахәратә фонд ахь аҗаҗсәтә шәатәкәа рахасабала иалаҗахаз апаратә малкәа рзеицш еиццалыт 459 млн. 562 нызкы маат ркынза иназоит. Уи 2024 шықәса аиҗш-зеицшу аамтазы иқаз арбагақәа раастә 55 млн. 253 нызкы маат рыла еиҳауп», – иҳәеит Денис Гәылариа.

Латцарамза 1, 2025 шықәсазы атәанчахәқәеи аҗаратә цхыраагзәқәеи зауа рхыпхьазара 48 987-җык ркынза иназон, уи 2024 шықәсазы аастә 320-җык рыла еиҳауп. Атәанчахәқәа рахь аццәкәа зауа

рхыпхьазара 14 903-җык ркынза иназоит.

2024 шықәсазы аастә 1 412-җык рыла еиҳауп. Хәзтоу ашықәс латцарамза 1 азы җарала еиқәыршәаз атәанчахәқәа реиццалыт 360 млн. 458 нызкы маат ркынза иназеит, уи ихәаҗсыз ашықәс аиҗш-зеицшу аамтахәтә азы аастә 7 млн. 129 нызкы маат рыла еиҳауп.

Хәзтоу ашықәс латцарамза 1 азы җарала еиқәыршәаз атәанчахәқәа рыццәкәа реиццалыт 190 млн. 285 нызкы маат ркынза иназон, уи 2024 шықәса, аиҗш-зеицшу аамтазы аастә 74 млн. 961 нызкы маат рыла еиҳауп. Аҗсыҗразы аҗаратә цхыраагзәтәқәа реиццалыт 928 нызкы маат ркынза иназеит, уи 2024 шықәса рзы аастә 109 нызкы маат рыла еиҳауп.

«2025 шықәса алагамта инаркны зеиццалыт 71 млн. 636 нызкы маат ркынза иназо ауал ашәара алыршахеит. Зынза аинкассатә напынцәкәа рыла 2025 шықәса, аҗыырныхәамза инаркны идыршәоуп 5 млн. 254 нызкы маат», – иазгәеиҗеит Д. Гәылариа.

Бадра Гәынба: «Хәзну амҗа ханытцзом»

ТАСС астудияҗы

■ **Аҗсны астатуси уи ахыпшымреи рыццара алацәаҗәара Қырттәылаҗы хгәы итазам. Абри атәи иҳәеит Кавказтәи аинвестициатә форум ахәа-ақәа иртагзаны ТАСС астудияҗы Аҗсны Ахәынтқарра Ахада Бадра Гәынба.**

«Даеазныкыгы исхәоит, Қырттәыла ақәшахәтымхар ада җсыхәа ықам Аҗсны ахыпшымреи аиташьақәыргыларә шалшаз, уи фәкт хасабала иаднакылароуп. Убри инамаданы, хреспублика астатус азтәарала изеицшразаалак аиҗәаҗәарақәа рымҗаҭгаразы агәтәккәа хамазам.

Атакпхькәра иақәдыршәо рыцхрааразы

Иаццоуп аусуратә гәып

■ **Асоциалтә шәатәкәа риуразы Урыстәылан атакпхькәра иақәдыршәауа атәылауаа асоциалтә цхыраара рыҗаразы аусуратә гәып аилатәара мҗаҗысит май 26 азы.**

Аилатәараҗы иазгәаҭан, акомиссия аусура ахырхәтәра хадақәа: атәылауаа рыдгыларазы аиҗәара-зинтә усмҗаҭгәтәкәа рынагзарә иазку аҗәалағалақәа разырхиара; Урыстәылатәи Афедерация амчратә

Уи рыдыркылароуп зегғы», – иҳәеит иара.

Убри аан Бадра Гәынба Аҗсны агәылацәа зегғы, Қырттәылаҗы уахь иналатаны, тынч, итышәынтәаланы аизықәзаашьақәа рыбжьатцара иадгылоит хәа иазгәеиҗеит. «Хара хзы ихәдоу – хгәылацәа зегғы, Қырттәылаҗы уахь иналатаны, тынч, итышәынтәаланы рыцынхара аул. Аха убри аан, Қырттәылеи хәреи агәыле-имабзиаратә еизықәзаашьақәа рыбжьатцаразы уи анапхгара хымҗада еилыркаароуп рҗаҗхьа ишгылоу ихыпшым ахәынтқарра. Қырттәыла ашьыцлароуп Аҗсны ихыпшым хәынтқарран ишықоу. Ари даараза иуадаҗо мҗоуп, аха иқоу шықоу ахдырәҗы анагара аҗахуп. Хара хәзну амҗа хәцәхьатцзом!», – иҳәеит Аҗсны Ахәынтқарра Ахада Бадра Гәынба.

усбартақәа ркны аусеицура аиҗәара; асоциалтә еиқәыршәара аганахьала азақәантцара аилағаразы Урыстәылан атакпхькәра иақәыршәоу Аҗсны атәылауаа ирызку адыр-ратарақәа рышыақәыргыларә, реизакра.

Аусхәартәбжьаратә усуратә гәып рапхьатәи ақәтцарақәа ируакхеит аҗстазааратә тагылазаашьа уадаҗо иақәшәаз атәылауаа ахьыдтәала-ша атып аҗцара. Уи ала дара ироурц рылшоит Урыстәылатәи Афедерация атакыраҗы атакпхькәра рақәыршәара иадхәалоу азтәарақәа рганахьала абжьарақәеи азинтә цхыраареи.

Алкаақәеи азҗхьагәаҗақәеи

Аҗагылазаашьа аиҗтәразы

■ **Маи 29 рзы, Аминистрцәа Ре-илазааракны имҗаҗысит Аҗы-за министр Владимир Делбеи атцара аминистр Хана Гәын-беи изаамтанытәиу русуратә еиҗылары. Уаҗа, 2024-2025-тәи атцарашыкәса ахыркәшаратә лтҗшәакәа рнафс ирзаатгылан, хтәылаҗы абжьаратә цара азеипш тагылазаашьеи пхьаҗа хырхарала уи арҗиареи ирыз-кыз азцаарақәа жәпакы.**

Иалацәажәан убасгьы, абжьаратә школқәа ралагартатә классқәа рхыпхьазаратә еиқәыршәашьа. Хана Владимир-ипҗа лажәақәа рыла «иахьазы, еиҳаракгьы ахтнықалақь ашколқәак ркны, уи иазыпцәоу аҗқара еилагоуп. Ари хымпада ахәыцқәа рдыррархара хьысханатәуеит, арцафцәа русурагьы архьанто-

ит, уи апхьақатәи рыпцстазаара ианымпшырц залшом хәарада». Аҗыза-министр атцара ус ан-апхгараҗара аиҳабы лнапы ианитцеит, хара имгакәаны аш-колқәранзатәи, азеипшбжьаратә цареи, абжьаратә-занааттә цариуреи ркны аҗагылазаашьа аиҗтәразы ажәалагалақәа аминистрцәа Реилазаара аилатәарахь ирыдылгаларц.

Амш асбатәи азбжазы атцара аминистр илыдылкылеит Влади-слав Куликов зхадараҗы дыкәз Аҗсны иҗоу «Россотрудниче-ство» ахатарнақцәа. Уаҗа иры-лацәажәан артцареи-атцарадыр-ратә пхьәеимдареи, абжьаратәи, абжьаратә-занааттә цариуртәқәа реишызаратә еимадарақәеи ухәа фганктәи аусеицура иазку апш-гамтәқәа реицш, еиуеипшым арк-каратә, акультуратә-гуманитартә лагаламтәқәа рылартцәара иа-зынархоу ауснагзатәқәа жәпакы.

А. Бзыҗба

Акомиссия ибзиоуп хәа рыхнахәааит

Ақытанхамҗа Амини-стрраҗы

■ **Маи 26 азы ақытанхамҗа Аминистрраҗы ирыхәаҗшит, иа-гәалрыпшааит ахықәкытә про-грамма «Ақытанхамҗа арҗиара – 2025» инақәыршәаны парала еиқәдыршәо апрокектқәа.**

Зынзаск инаган 292 миллион маат рыхә инареиханы апроке-ктқәа, аха 2025 шыкәсзтәи арес-публикатә биуцет акны апрогра-мазы иазыпхьагәаҗоу 150 миллион маат роуп.

Ғагра араион акнытә иаашьтуп апрокектқәа 11 – 7 946 250 маат

рыхә; Ғәдоутә араион ахьтә апроке-ктқәа 152 – 79 685 861 маат; Ақәа араион апрокектқәа 42 – 29 374 208 маат; Ғәылрыпшь араион апрокектқәа 20 – 13 589 700 маат; Очамчыра араион апрокектқәа 213 – 124 181 219 маат; Ткәарчал араион апрокектқәа 35 – 23 721 224 ма-ат; Ғал араион апрокектқәа 14 – 14 402 999 маат рыхә.

Аусхәартатә хықәкылатәи апро-грамма анагзаразы акомиссия амазаныкәаҗа Ғеуаз Аҗба иажәақәа рыла, апрограма алахәхаразы адцәқәа ирыкәшәом апрокектқәа 40 – 24 734 450 маат рыхә. Акомис-сияхь инагоуп 269 миллион маат рыхә апрокектқәа 447.

Акомиссия ибзиоуп хәа рых-нахәааит 130 миллион маат рыхә апрокектқәа.

Жәлар рышәкәыѿѿ иқәраныхәа

Исхәк Машбаш – 95 ш.

Ахра Анқәаб

■ **Маи 30 рзы, Адыгеи ахт-ны-қалақь Майкәап, аконцерттә зал «Нальмес» акны имҗаҗысит, атәыла ауаажәларреи хыпхьаза-ра рацәала асасцәеи злахәыз, Адыгеи, Кабарда-Балкари-еи, Карачы-Черкьесски Жәлар рышәкәыѿѿ, Ареспублика Аҗс-ны «Ахьз-Аҗша» аорден II аҗаза-ра занашьоу, Урыстәылатәи Афде-рация Аҗыа Афырхатцә, акымкәа ахәынтқарратә премиақәа рлау-реат Исхәк Шьумаф-ипца Машбаш 95 ш. ихьтцра иазкыз агәырҗьаратә еилатәара. Адыга жәлар рдоуха аиқәырхәѿ-пхьагыла идныхәа-ларц арахь имҗаҗыцит КБАР КҗАР Рхадацәа – Казбек Кокови Рашид Темрезови, Адыгеи Раҗхьатәи Ахада – Аслан Царимови, уи инафс атәыла Ахадас икәз – Аслан Тхакушинови, Дагьстан Ахадас аус зухьоу – Рамазан Абдулатипов ухәа ит.**

Адыга литература ахатарнак хатәра Исхәк Шьумаф-ипца, ауашы дызхатарнаку ажәлар гәыцкырыла рыматц әуреи, пцстазааратә пхьшәала ирхәу ақәыҗара цәулеи дыршәаноуп. Ирҗиара зегьы иҗсәдгьыл гәакьеи, уи зыҗынцъу адыгақәа ртоурыхи ирҗәахәагоуп.

Исхәк Машбаш раҗхьатәи иажәе-инраала аҗиҗцит 15 ш. анихьтц-аз, ихәфсыз ашәышыкәса 40-тәи ашықәсқәа рхыркәшамтазы. Уи аахыс итҗтхьеит 90 ркнынза апоезиатәи апрозатә җымтәқәеи реизгақәа, урт рхыпхьазарахьтә 30 инарзынапшуа романқәаоуп. Зеипшла ашәкәқәа рхыпхьазара (атираж) назоит 4 миллион цыра ркнынза. Иепикатә рҗиамтәқәа рышәатала иаҗцоуп ахәапшцәа азәлымхара ду зыртәхьоу асахьаркыратә фильм «Графиния Аиссе». Адыгеи еипш, уи антҗт еиу-

еипшым асценақәа ркны изныкымкәа зыкьшыла рнапқәа азеиныркьахьеит аопера «Раскаты далекого грома». 2024 ш. рзы итҗтцит адунеи зыхьз ахьтәахьоу асахьаҗыхы Леонардо да Винчи иан дшадыга хьлтцшьтроу зыртәбыргуа, атоурыхтә-докумен-талтә җырпштәқәа згәылагалоу аро-манқәа: аедыҗь бызшәала – «Ошъ-анз», урысшәала «Голубоглазая». Иара убас, хәзну ашықәс азы акьыпхь абейт, XX ашәышыкәсзтәи адыга (ачеркьез) малуаа ирүзәкыз, збеи-ара агәыхалалразы иаеиҗгзоз Лиу Трахов изку ароман, аедыҗы аурыси бызшәақәа рыла.

Исхәк Машбаш 1962 ш. раахыс Адыгеиатәи ашәкәыѿѿцәа Ре-идгыла ахантәаҗыс дыҗоуп. Итәы-лакнейпш уи антҗтцгьы ауаажәлар-ратә усура инапы алакүп иажәеи иуси пцра рымамкәа.

Исхәк Шьумаф-ипца изныкым-кәа Аҗсны дәтаахьеит, аҗсуа шәкәыѿѿцәеи атцарауааи иареи амадара бзиа рыбжьоуп, арҗиара-тә ус акнейпш, хаталатәи аишызара-ғьы. Аҗсны уи ихьз еицырдыруеит рҗиаратә хатарак ахасабала мац-ара акөымкәа, ауаажәларратә-поли-тикатә пцстазаара җышәала иахатар-наку азәы хәа. Уи шықәнарғәҗоит хәжәлар ақазареи ақамзаареи иан-рыбжьагылаз җажәи жәаха шықә-са раҗхьа, ақыртәу мпыҗахалафцәа дырҗәагыланы, ибжьы җәацаза иқәгы-

лара. Уи ашьтәхьыҗы ари азцаара атхьәала еиуеипшым аperiоди-катә тыжьымтәқәа ркны икьыпхьуаз ицхәфыруаз апублицистикатә стати-ақәагы.

Акратцанакуеит Исхәк Машбаш ирҗиара аҗсуа школқәа рыртцатә шәкәқәеи, Аҗснытәи ахәынтқарратә университет артцаратә уснагзәқәеи ркны ахатә тыҗ ахьааннакылогьы. Имачымкәа иаҗцдамтәқәа, еиҳарак-гьы ипоезиахьтә аҗсшәахь еиҗаҗа-ны, аperiодикатә кьыпхь акны ир-кьыпхьхьейт Кә. Ломиа, Вл. Анқәаб, М. Лашәри, В.Амаршан ухәа азәырҗы аҗсуа поетцәа.

Абартқәа зегьы гәаагзаны ауп ари агәырҗьаратә еилатәара рыҗеза-ладырхәыз Аҗсны Ахада ихатҗыпу-аф Беслан Бигәаи, атәыла Ахада Иадминистрация анапхгәы Беслан Ешбеи зейлазаараҗы икәз Аҗснытәи аделегация.

Беслан Бигәаа Аҗсны жәлари атәыла Ахада Бадра Гәынбеи рых-ьзала аиубилиар дидныхәало изеи-җҗеишьеит агәабзиара, еиҳысҗыра зқәым арҗиаратә гәаццыхәара, аҗстазааратә маншәалара. Иқәгыла-ра хиркәшеит «зидеиатә хшыҗтәк харакзюу асахьаркыратә җымтәқәа раҗцареи, аҗсуа-адыга жәларқәа рнафсгьы, Кавказ ашхьарыуаа рдо-ухатә тынха аиқәырхареи азырга-реи ирзынархоу илшамтәқәа рзы, Исхәк Шьумаф-ипца Машбаш «Аҗсны жәлар рышәкәыѿѿ» хәа ахатҗртә хьзы ихтцаразы, Аҗсны Ахәынтқар-ра Ахада Бадра Гәынба иуспқа ры-лаҳәара ала. Иара убас, Жәлар Рышәкәыѿѿ хамтас изнаган җы-дала изаху ахтҗрцә шкәақәеи еи-цырдыруа асахьажәа азқәа ду Фа-зиль Искандер ихьз ахатҗыраз иаҗцоу ахьтәи аҗсари.

Аҗснытәи аделегация хәешьа-ратә республикаҗыны рыкәзаара иалагзаны аиҗылары мҗаҗыргейт Адыгеи Ахада Мураҗ Кумпилов иусбартаҗкыны. Уаҗа асганк рык-нытә дәеазныкыҗы ишықәырғәҗәан, хәжәларқәа еиуеипшым ахыр-хартәқәа – акультуратә, асоциалтә, абафртцәыратә ухәа рыла русеицу-ратә еимадарақәа есымшааираҗы рымехак артҗбара шхымҗадатәу.

Нижни Новгород Амшқәа – Ақәа

(Алгартә)

Ишаххәахьоу аиҗш, Нижни Нов-город Ахадареи Ақалақьтә думеи рофициалтә делегация Ақәа иааит аиашьара ахьрыбжьоу Аҗсны ахтны қалақь акны Нижни Новгород Ам-шқәа рымҗаҗаразы.

Ақәа Ахадараҗы имҗаҗысит ахт-ны-қалақь ахада Темыр Агрбеи Ни-жегородтәи ишызә Иури Шалаба-еви реиҗылары. Агрба иазгәеитейт апрограма аиуеипшымрала, иалаху рхыпхьазарала арт амшқәа рымехак шыҗбаау.

Иури Шалабаев иргәалаиршәеит Ақәеи Нижни Новгорода акыр шықә-са раахыс аишызаратә, аусуратә еи-зыкәзаашьақәа шрыбжьоу, ииашоу авиаеимадара ахацыркәра иабзоура-ны атуристтә хырхартәгьы иахаҗы пхьаҗа ишыҗиауа.

Агрбеи Шалабаеви ақалақь Амш аҗааразы ааҗхьарақәа еимырдеит. Ақәа уи азгәартоит ииуль азы, Ниж-ни Новгород – август. Еимырдеит ахамтәқәа.

Иури Шалабаев хамтас ирҗейт аҗсуа хтҗрцә, Ақәа 2500 шықәса ахьтцразы итрыжьыз амшынпшақәа асахьа зну асаан кьаҗба.

Нижни Новгород ахадара Ақәа хамтас ианатейт азықәтәагатә машьына.

Нижни Новгородда Ақәаҗа иаар-гейт атцаратә, акультуратә, аспорттә, амузыкәтә усмҗаҗатәқәа зымехаз-куаз инейтцыху апрограма.

Ақәа имҗаҗысыз ацәыр-гақтәқәа, аспектальқәа, акон-цертқәа, ақазара-классқәа ақә-

лақьуаа, ахтны-қалақь асасцәа хәыда-псада ртәаразы рышәкәа аартын.

Маи 29 азы С.Чанба ихьз зху Аҗсуа хәынтқарратә драматә те-атр акны иаартын А.Горки ихьз зху Ахәынтқарратә музеи ацәырҗақтә «Ауаҗы иира», уи хымш имҗаҗысуан. Иара убас, Аҗснытәи ахәынтқарратә музеи акны идырбан архитектура ет-нографиятә музеи «Шьчиолоковтәи ахутор» ацәырҗақтә «Амҗы иалху

архитектура – аҗшзара, аҗсабара».

Маи 30 аҗыны Ковач ихьз зху ақазара ахәычтәи школ №1 акны имҗаҗган авокали, ақәашарақәеи, афырнцареи рыла ахәычқәа рзы ақазара классқәа.

Маи 30 азы Аҗсуа драматә театр акны идырбан аспекталь «Ах Салтан изку алақә», ахәылпәз аурыс драматә театр асценаҗы ахәаҗпшцәа иддыр-

беит В.Т.Степанов ихьз зху аопереи амузыкәтә комедиеи Нижегородтәи Ркамертә театр аспекталь «Абзиа-бара астрономия»

Иара убри аҗыны асаат 18:00 инар-кны 22:00 азынза Амхәаҗырцәа рыпшахәаҗы имҗаҗысит аконцерттә программа «Ақалақь акультуратә хәҗра: акзаара». Уи рхы аладырхейт Ақәа ақалақь арҗиаратә коллек-тивқәа, жәлар рыкәашара ансамбль «Лиубава», иара убас Нижни Нов-город акнытәи ақәашаратә коллек-тивқәа, агәыпқәа.

Маи 31 азы Ф.Искандер ихьз зху

Аурыс драматә театр акны идырбан Нижегородтәи Акамертә театр аспекталь «Труффальдино».

Иара убри аҗыны Амхәаҗырцәа рыпшахәаҗы имҗаҗысит аконцерттә программа «Аҗари ақалақь-акульту-ра аҗақь». Уи иалахәын ахтны-қалақь аколлективқәа реицш, Нижни Новгородтәи ашәахәаратә, арҗиара-ратә коллективқәа.

1945–2025 АИААИРА ДУЗЗА!

Аҗсадгьыл ахьчаѡцәа

Аишьцәа Шамаа

Гугуца Ҙыыкырҗһа

■ **Аҗсуа кыта ду Жәандәрыпшь, зхатәы җоурых змоу, уи иахыза-ауа еиқәзырхо, еиғазхәо ауаа на-гакәа аланхоит. Убарт дыруазәкуп ақыта җахәжәаҗыс иамоу Габуниа Ҙума Махаз-иҗа. Жәандәрыпшь иазку иарбан зҗааразаалакгы деиҗамхазакәан еиҗеиҗоит, еиҗагыло абиҗарақәа ирызнейго-ит.**

Шамба Кирил (Хакәыҗә) Камсагә-иҗа аотриад «Къараз» далан, Нестор Лакоба иааиҗәаз хәҗан. Иара амхаҗыырра иахганы иргаз иакәын. Уи Аҗсныка ахынхәра илшеит. Иарбан усзаалак ашьапы икәмырзакәа еилзҗааҗыс уаҗын. Уи идхәаллоу ахтысқәа легендоушәа иахыагы иалаҗәаҗоит. Иеилахәашәеи иеакәтаашәеи ала аамҗа иаиҗгон. Иара ихшазгы хәҗа-лаҗаҗа иаазеит, ус рхы мѡаҗыр-геит.

Аҗынҗыҗәылатә еибашьра аветеран Лакрба Иван җамшыгә-иҗа ишоуан:

– Зны, ах иҗа Чачба Ғаргь, Петроградынтә асасцәа дахькәа иза-аит. Ах, аҗсуа нхаҗы ибзазашәа дирбарц, асасцәа Шамба Кирил

(Хакәыҗә) иахь имѡахигеит. Арака аматц зуаз Алексеи иматцушьеи ихымѡаҗашәеи ргәаҗеит. Ғаргь Чачбеи Шамба Хакәыҗәи аимада-ра бзиет иеҗаара дуи рыбжыан.

Шамба Кирил Камсагә-иҗа 1902 шықәсазы диит; иҗеит Шамба Иван Владимир-иҗа – Моздок ахаҗәиттәразы еибашьуаз архәта дакәшәеит. Иара убри аҗәыла-раҗы 1942 шықәсазы дышҗахаз ала ашәкәы хәуит.

Шамба Владимир – иҗеит Иван Владимир-иҗа – саб иакәын. Сан Аҗба-Шамба Елена лыҗстазаара зегы ахәышҗаара аиқәырхара иа-зылжит. Ускан ауаа еиҗхыраауан, уи даара илыхәеит.

Саб атцара имамыҗт, аха Жәан-дәрыпшьаа рыҗстазаара аиҗтәра-зы илиршаз маҗзамыҗт. Ақытаҗы атуҗг питомник афилиал аадыр-тит. Абри иаадыртыз аусбарта җыц саб еиҗабыс дартеит. Уи аҗхыагы-лара змаз усбарҗахәит. Саб ибзи-аны дысгәалашәоит, усқан 12 шықәса схыҗуан. Аибашьра данҗоз инаны схы иналишьит, иблакәа траа акы-раамҗа дсыхәаҗшуан, нас иҗы-неиҗеит. 1942 шықәса, жәабран-мза хҗа рзы, ихала арзаҗал җны хәтәгәаҗхара еибашьра дцеит...

Шамба Ноурад Кирил-иҗа 1907 шықәсазы диит. Атцара имамыҗт. Аха ихшыҗы, иҗәаҗәареи, ихәыҗреи да-араза акреилызкаауаз азәы иакәны

ақытауаа ихәаҗшуан.

Жәандәрыпшь ақытауаа ааил-аҗәаҗәан, аҗәалагаланы ақыҗсовет иалахәыз рҗы, Шамба Ноурад акол-нхара хантәаҗыс иалхра азҗаара ықәдыргылеит. Зегы еиқәшаҗа-ны Нурад далырхит. Уахгы-җын-гы дымтәазакәа ақыта дрылан. Урт изызырҗуан, рҗаус иҗегь еиҗхә-ит. Ақытанхамѡаҗы аиҗхара дукәа рыман. Убри аамҗазы Шамба Ноурад аибашьра дрышҗырц арратә комиссариат аҗы арзаҗал иалеиҗе-ит. Аҗәлар даангыларазы иҗеит, аха иара иус избахыан, еибашьра дцеит. Шамба Ноурад Вороши-ловград атарҗәра далахәын. 1942 шықәсазы дызгашаз ахы иқәшәеит, иҗстазаара җахҗәеит.

2010 шықәсазы Шамба Ноурад Кирил-иҗа, Донецкәи аобласт аха-бла Никитин аҗны анышә дахьамаз рыҗшааит. Уахь Аҗснытә аделега-җиа цеит. Ахабла Никитин аҗынтә ауаа раҗәа еизеит амитинг мѡаҗыр-геит.

Шамба Арушан Кирил иҗа 1911 шықәсазы диит, Лыхнытәи абҗа-ратә школ доушҗымҗоуп. 1936 шықәсазы Аҗәтәи арҗаҗратә җа-раиурҗа далгеит. Уи ашҗахь Ан-хәтәи алаҗартәтә школ ахь рҗаҗыс дхәықырҗеит.

– Арушан изы, – иҗеит Шамба Иван Владимир-иҗа, – җаҗнаҗаҗы ус рхәон, атцаразы дшоуп хәа.

Ашәкәкәа – иалхны имаз атыҗаҗы иқәын. Азәы далакысыр иҗаҗа-мыҗт. Иҗаҗәа ирызкыз ахәамҗаҗәа аҗааҗәа ирзеиҗеиҗәон. Арушан иусушьеи имѡаҗигоз аусқәа ирхәаҗшны, дышқәыпшыз Жәан-дәрыпшьтәи ихәтәаамыз ашкол ахь директорс диарҗоит. Убра аус шиуаз, хәтәгәаҗхара афронт ахь дцеит. Иара Новороссиск дшыҗаз аниҗеит. Атҗыхәтәан, аҗааҗәа из-леилыркааз ала, Арушан алеи-тенант еиҗҗы иҗын иманы аполитрук ихәтыҗуаҗыс дыҗан. 1943 шықәсазы ақалаҗ Новороссиск ахаҗәиттәраан дҗахәит. Шамба Бо-рис Владимир-иҗа ашәаҗәареи акаа-шареи даныхәыҗыз аахыс илан. Иара 1925 шықәсазы Жәан-дәрыпшь ақытан, ахьз-аҗша змаз Шамба Владимир иҗааҗәараҗы ди-ит. 1943 шықәсазы аибашьра дыр-геит. Раҗхәтәи амшқәа инадыркны деибашьуан. Нас азениттә-артил-лериатә полк аҗшҗбәтәи Украи-натәи афронт, архәта 1576-тәи да-лан. Шамба Борис Владимир-иҗа Аҗынҗыҗәылатә еибашьра Ду аҗын-тә 1945 шықәса җынҗгәымзә жәа-рзы дхынхәит. Аҗсуа маҗәа ишәиҗоз, аибашьраҗы ианашьаз аордени амедалкәеи даҗаҗырбо, игәышҗы иаркын: Аҗынҗыҗәылатә еибашьра аорден аҗбәтәи аҗазара, амедалкәа «Германия Аиааиразы» «Кавказ ахь-чаразы» ухәа.

Шамба Борис аҗәлар рҗы Тыр-беи хәа аҗын иишыҗаз. Аибашьра ашҗахь аветеринартә техникум далгеит. Бзиа иибоз изанаат ала, уахгы-җынгы ааҗсара изымдырзо ақытаҗәа: Жәандәрыпшь, Лыхны,

Хәаҗ рҗы аус иуан. Иара уб-ри аамҗазы ақыта Жәандәрыпшь аколнхара хантәаҗыс даман. Дҗа-аҗәаран. Иҗшәма Венера Алексан-др-иҗа Маани иареи хәҗык ах-шара рхылҗит. Ираазеит җыҗаа аҗаҗәеи хҗык аҗаҗәеи.

Шамба Борис Владимир-иҗа Аҗсны иҗоз аибашьраҗы иҗаҗәа җыҗаа: Олги Фазылбеи еи-башьуан. Фазылбеи Леон иорден ианашьан, Олег – «Агәымшәара-зы» амедал. Шамба Борис Влади-мир-иҗа Аҗсны иҗоз аибашьра ашҗахь Гәдоутә Раҗден Гәымба еиҗикааз ансамбль «Гәдоутәа» да-лан. Иара аҗәлар рашәаҗәеи рыкәа-шаркәеи наиҗзон. Асцена даҗаҗ-ны дааҗырҗуан. Уи иаҗәа, илаф, иҗазара, зегы еснаҗ иаб игәа-раҗа абиҗарала иныкәыргоит. Уи аиҗаҗәара, алаҗәаҗәара даара бзиа ибон. Иара аибашьраҗы игәымшәа-разы ианашьаз ахәамҗаҗәа еснаҗ иныкәиҗгон, аибашьра иадхәалаз ахтысқәа иеритаҗомыҗт, ус ихәа-лон:

– Аибашьраҗы иҗаз сызлаҗыз алаҗәаҗәара сҗахзам. Сашҗәа хҗык раамышҗахь сара сҗоурых салаҗәаҗәаҗом. Владимири Ну-ради, Арушани сыбла ихылоуп... Аибашьра уаҗа иҗамлааит. Адунеи зегы аҗны аҗынҗәа иҗазааит. Аҗ-суа жәлар зегы азәыкны еидгыла-ны Ахәынҗқарра аргәәареи рхәаҗа агареи рылшааит. Хәҗадгьыл Аҗс-ны ашәҗыкаҗаҗа амҗа ианыле-ит рхәо, аҗеиҗҗ лаша азыҗшыза-аит. Аҗсадгьыл ахьчаҗәа ахааназ псра-зра рықәымкәан аҗоурыхаҗ ианнааит.

Саныкамгы дышәхашәмыршҗын...

Ахааназы хашҗра иқәым

■ **1945 шықәса лаҗарамза 9 Аҗынҗыҗәылатә еибашьра Дузза Аиааира иага шықәса ахыҗыр-гы, хашҗра аҗны иҗалазом. Ихьухьа имҗаб зха, акы уҗрала-ны уаблуеит, иухоит аҗоурых ахь, уаҗәыланағалоит, ухьанарҗшуеит. Аибашьраҗы иҗахаз рхыҗхәазара 30 миллионҗык иреиҗау.**

зышәи згәашәи кыду Афырхатҗа игәалашәара Пҗын Александра Гәдоутә араион аҗны еиҗырдыру-аз рҗаҗын. Лыҗшра, лсахьа, лых-шыҗ, лдырра лыламыс зегы Анҗәа илиҗеит. Лашьазатә Пҗын Маҗыҗт Аҗынҗыҗәылатә еибашьра Дуззаҗы дҗахәит. Варшава ақалаҗ җаирҗәуан. Александр лашьазатә изы лыҗсы-тан. Иара Жәандәрыпшьтәи абҗа-ратә школ даараза ибзианы далге-ит. Акомҗарейдгылаа җызас дрыман. Ашкол даналга Аҗәтәи арҗаҗратә җараиурҗа дҗалеит. Уи ашҗахь Қарттәи иреиҗау арратә җараи-урҗаҗы, аҗышәарақәа даара ибзи-аны иҗиит. Атцара дышҗаз аибашьра иалагеит, 1941 ш. аибашьра аҗхәтәи амзасы Маҗыҗт Аҗсадгьыл ахьчара дҗоит. Иара аибашьцәа Михаил хәа аҗын иишыҗаз.

Маҗыҗт ибзианы еиликаауан иа-ни иахәшьеи рхәа. Лассы-лассы асалам шәкәкәа ааишыҗуан. Иахәшьа

Александра урт зегы еидылкылон, изныкымкәа лан дылаҗхьон. 1944 ш. җәжәа мшы инырзынаҗшуа аса-лам шәкәкәа рашҗа иҗарымҗале-ит... Ани аҗхәи амҗа рыҗран, аха гәыҗрала агәашәахь иҗшуан. Убас, аибашьра еил-геит, ашықәсқәа раҗәаны иеиҗт, аха Маҗыҗт ихә-бар ыҗамыҗт. Җнак Маҗыҗт иахәшьа Александр ланшәа Аҗыба Мирод ишәкәкәа дышрылаз, машәыршәа урт иргәылаз ашәкәы еиқәатцәа лбеит. Леырҗәгәаны даҗхәеит. Иҗа-лаз еилылкааит. 24 шықәса ахыҗу-ан ари аҗсзы. Акызатҗык ашәкәы зҗыз Маҗыҗт иҗыза Витали Чер-ник ианиҗеит дахьеибашьуази дыз-лаз архәтеи. Лашәа ибаѡ аҗшаара амҗа данылеит.

Пҗын Маҗыҗт Абираҗ җаҗшы, Суворови, Кутузови рорденкәа змаз Никольҗтә 61-тәи адеви́зәа, 66-тәи ахысратә полк аҗулимиоттә ро-та акоманда аиҗон. Уи ашәкәаҗы

иахәон дшеибашьҗы гәҗәаз, дше-илҗаз, реиҗа иахьшәартәз иара дышнейуаз.

Маҗыҗт иахәшьа Александра ланшәа Аҗыба Акаки длыҗны лашәа анышә дахьамадаз Варша-ва иеиҗт. Лқәыҗшраҗы, лҗараҗы, лажәраҗы лашьазатә Маҗыҗт изылжит. Уи җштәык змаз маҗәа лшәылымҗеит, лыбжы неиҗыхны дымҗчеит, шәақ ахьырхәоз иры-җылмырҗызит, ашколи атҗаҗәеи рҗы, уи лҗырҗәа лылҗмырҗшит. Лан лыҗстазаара даналҗуаз, лыҗхәа лнапы аалҗыдылкылан, иаалышь-шыт. Нас асалам шәкәы Маҗыҗт иа-анышҗыз дылаҗхьарҗ налалхәеит. Уи даҗхьонатҗы ани аҗхәи еиҗҗәу-он. Уи асалам шәкәы Габуниа Ҙума С.Дбар ихьз зху Ахәынҗқарратә му-зеи еиҗеит. Аҗыҗҗәахәа арака иа-нахҗоит: Аибашьра лассы еилҗоит. Аҗсны гәхьаазҗоит... Шәарҗы шәы-гәхьаазҗоит, сшәызхәыҗуеит... «Шу-ра бызәуеиҗеи?! Сан, бызәыҗшыз...» Арт аҗәақәа рышҗахь лан лылаҗәа неиҗәылҗеит...

1970 ш. Жәандәрыпшьтәи аб-җәратә школ Пҗын Маҗыҗт Ес-наҗ-иҗа ихьз ахҗан. Уи аахиҗҗеи иҗамзар җалап шықәсык Афыр-хатҗа изкны аиҗлабрақәа, аиҗыла-рақәа анымѡаҗырымҗо... Пҗын Маҗыҗт 1944 ш. нанхәамза жәаф-рзы ақыта Зиавшини иалаҗеит. Уаҗа афашистцәа рхыргәғарҗақәа ыҗан, адгьыл хыҗхыҗуан иҗжәоз арткәаҗақәа рыла. Аҗхәа игыла-ны зҗыназхәз Маҗыҗт дызгашаз ахы икәшәеит. Аибашьцәа ркомандир ишәа уны рхәаҗа иҗон. Уи иеи-

башьуаз, Маҗыҗт ибзианы дызды-руаз иҗыза Корниенко Владимир ииҗыҗз җәахәақәақәа алазғалоит:– «Сара истахуп сҗыза бзиахә Ми-хаил Пҗын дызлыҗыз аҗсуа жәлар избахә рдырҗц, иеибашьышәа, ишәашәа, иуаҗра, ииҗыҗәа имшәазиҗыз, иҗстазаара уи ифырхатҗареи зыҗсадгьыл бзиа избо рзы иҗырҗшыҗаны. Пҗын Маҗыҗт данҗахә ашҗахь, иахьизхәз иҗнаҗаҗы аҗстазаара аангылеит. Иани иахәшьазатәи рыҗстазаара иалҗит. Александра шәҗыла ила-азаз лҗаҗәа рымҗахәкәа хахәа иҗаҗылон, уи акаҗырҗыр рҗахушәа аҗынҗра амҗаб ду лакы-лакыа аҗәаанахь аҗыҗанахон...

Жәандәрыпшь аҗсуа кыта агәта ашшараҗы игылоу абҗәратә школ, атҗаҗәа рыбжықәа ахыҗыныҗау, длашәа иорденкәа игыи икыдҗа-ны дгылоуп Пҗын Мҗыҗт Еснаҗ-иҗа.

Аҗынҗыҗәылатә еибашьра Дузза аҗынтә изымхынхәыз, зышә акыз ашҗақәа раҗәоуп. Урт назаза аҗоурых иазаанхаз Афырхатҗәа еснаҗ аҗәлар ргәатҗы иҗазауеит.

22 шықәса затҗык зхыҗыз, зыхьзи зыҗәлеи аидкыланы ир-хәартә зыҗәлар ирызҗаз алеи-тенант еиҗабы, 66-тәи ахысратә полк аҗулемиоттә рота акомандаҗаҗы, еибашьрала ишҗа аниҗеит Бело-руссия, Бус аҗшахәа, Польша ухәа. Маҗыҗт иҗыҗәеи иареи рҗыр-хатҗара еснаҗ ихәазауеит, ила-ша-лашо. Иахәшьа лажәақәа «Са-ныкамгы дышәхашәмыршҗын...» имҗабз кәиҗны зегы ирзаанхәит. Урт афырхатҗәа хашҗра рықәзам.

Арасазыхъаа ртоурых Хәыхәйт Бганба ианцамтақәа ркнытә

Раңхәаза акәны

(Алагарта анул «Аңсны» №33-34)

■ Арасазыхъ акыта инхо Багәтелиаа рахьтә Аңынцътәылатә еибашьра иалахәын жәык. Урт рахьтә апсадгьыл рхы акәыртцеит быжьык. Патыхә Багәтелиа ичкәынцәа хәык абцъар шьтырхит аибашьра ашыкәсқәа раан. Итахеит Аксенти Шьакеи, деибганы дхынхәит Степана. Архивтә материалқәа излахархәо ала, Аксент Патыхә-ица Багәтелиа 1897 шыкәсазы диит. Атцара имамызт, аха дуаф кәышын, дуаф наган, аколнхарафы бригадирс аус иуан. Ихшаз хәа уаф дитнымхеит. Иара аибашьра даныргоз изхәаз атыпха уаха лхы насып алымтцит, лхы лгәы далылхит.

Шьақа диит 1908 шыкәсазы. Уигы атцара имамызт. Еихарак ара-хә-ашәахә дрызқазан. «Дуафы ламысын» хәа избахә рхәоит дызгәалашәоз. Уигы атаацәара даламлацызт. Урт рашьа Степана дхынхәит. Аибашьрафгы фырхатцарыла еибашьуаз дыруазәкын. Акыринтә дырхәхән. Аибашьра дцаанзагы, уи ашьтахыгы унеишь-уааишь хәа зырхәоз хатца еибәган, хатца кәыған. Ахшара бзиагы итынхеит.

Еишьцәа гәакьақәан Иакәабей Засими Нарык-ицацәа Багәтелиаа. Урт рәыцъагы аибашьрахьтә ихнымхәзеит. Иакәаба деихабын, 1900 шыкәсазы диит. Раңхәа Ара-

сазыхъ акытан акомфари, апарти-еи, аколнхареи реифекашцәа дыруазәкын. Ашьтахъ аколнхара анеифекааха, аколнхара ахантәафы ихатыпуаос дыкан. Зынгы акытан аревизиатә комиссиа дахантәафын. Иара цшра-сахъала уафы наза-аазак иакәын. Итынхеит фыцъа апхацәа. Архивтә материалқәа излархәо ала, ихабарггы ыкамкәа дыбжьазит маи мза 1942 шыкәсазы. Аитцбы Засимгы дыбжьазит август мза 1942 шыкәсазы.

Шьрыф Хәсеин-ица Багәтелиа избахә ала архивтә материалқәа ихархәеит уи 1915 шыкәсазы дышиз, 1938 шыкәсазы арраматцура ахысрахәа дышцаз. Иара уа дшыказ аул аибашьраггы дшыргаз. Изгәалашәо излархәо ала, Шьрыф Арасазыхъ акытан раңхәа акомфарра иалалаз дыруазәкын, дуаф гәыразын, ауаф изы ицсы итиуан, деилкба-еилгәыцәын, ашәахәареи акәашареи илан. Атаацәара алалаха дахымзеит, ишьтамта хәа уаф днымхеит. Кәакәа Дарсун-ицеи Шамил Рашьыт-ицеи Багәтелиаа зхабарк дырымкәа изыз иреиуоуп. Архивтә материалқәа излархәо ала, урт бжьазит 1942 шыкәсазы. Кәыкәа ихшара ыкоуп.

Арасазыхъ инхоз Бганаа рахьтә аибашьра иалахәын бжьык. Урт рахьтә апсадгьыл рхы акәыртцеит хәык. 1941 шыкәсазы ииз Басарион 1915 шыкәсазы ииз Уартан, 1915 шыкәсазы ииз Кынта, Хәбыц ицацәа. Урт рыхыкгы зхабар ыкамкәа ибжьабыз рахъ ипхьазоуп. Рыхыкгы иртынхаз хәа уаф дыкам. Атаацәара иалалахъаз Биссарион иакәын, аха фыц апхәыс дааиганы

дшыказ аул аибашьра дшыргаз. Дара рыхыкгы анхара-анцыра рыла, рхатә цъала ихандеиуан. Аишьцәа реитцбы Кынта нхарахәа иашьцәа дырфьтцны ишны ашьапы иххән.

Арасазыхъ акыта унеишь-уааишь хәа зырхәоз дреиуан Зафас Бганба. Уи инхара-инцыра, иуафышъа ухәа рыла азә ишьтахъ дгыломызт. Иман ца затцәыки пшьык апхацәеи. Ица затцәы Колиа 1921 шыкәсазы ииз, ипхәысаагара афхәара шыпцәаз аул аибашьра дшыргаз. Итаацәа атчыхәтәантәи ашәкәа роуит Керчынтәи. Архивтә материалқәа ихархәоит уи июн мза 1942 шыкәсазы дыбжьазит хәа. Абасала, Зафас Бганба ихәыштаара фыцәааит. Ицкәын затцәы Колиа аибашьра дипнархеит.

Хәажәы Бганба ицкәын аишабы иакәын Санарда. Уи диит 1910 шыкәсазы. Уи апшкы, наза-аазак иакәын, аеилахәара, аеырбара бзиа ибон. 1946 шыкәсазы аул итаацәа ашәкәы анрауз уи 1941 шыкәсазы дшыбжьабыз ала.

Фәык Габниаа аибашьра иалахәыз рахьтә ихнымхәзеит хәык. Хәык, 1921 шыкәсазы ииз Ермин Арсана-ицеи, 1915 шыкәсазы ииз Иликәа Хәтхәа-ицеи, 1905 шыкәсазы Мама Раңка-ицеи рызырта-рыпсырта уафы изымдыруа аибашьра иалазит. Урт рыхыкгы атаацәара иаламлацызт, рхәыштаарақәа ирцызташа хәа азәгы дрытнымхеит. Аибашьрафы итахеит, аха архивтә материалқәа рыла аилкаара халшеит рызкәагы ахыкоу Шьалуеи Сиуарнеи Габниаа. 1917 шыкәсазы ииз Шьалуа Уасил-ица Гәыц бжьы-

класск дрылгахән. Архивтә материал иханахәоит уи анышә дшамадоу Краснодартәи атәылафәцә Крымсктәи аанфәсыртафы. Дтахеит июль 16, 1943 шыкәсазы. Арпыс гьеф, арпыс еибага хәа зкытауаа иргәаладыршәо, 1915 шыкәсазы ииз Сиуарна Шьрын-ица дтахеит июн 6, 1943 шыкәсазы. Анышә дамадоуп Краснодартәи атәылафәцә, Новоросисктәи араион, асовнхара Мисхако акны. Уи анышә дамадоу, дамадаму еилхаргарц ихашьтыз ашәкәы атакс ихауит Мысхакскынтәи акытатә совет акынтәи ашәкәы абас еипш зхәоз: «Шәышәкәы 15.05.90 ш. ихауз иатәкны ишәаххәоит Мысхакатәи атерриторияф итахаз анышә иахьамадоу аешьаратә нышәынтрафы ихьз-ижәла анул, ара изкәагыпгы ыкоуп Габниа Сиуарна-Шьрын-ица. Ари ишьақәнарғәгәеит мфашьярыда Габниа Сиуарна Шьрын-ица изкәагып шыкоу хатцарыла итахаз ахьжу Мысхактәи аешьаратә нышәынтрафы.

Арасазыхъ инхо Гогиа рахьтә аибашьраф итахеит хәык. 1921 шыкәсазы ииз Леуа Гәыыл-ица изку арратә комиссариат аматериал излаханахәо ала уи аибашьра ашыкәсқәа раан Акәа арратә цариурта далгеит. Арасазыхънтәи ицтан Шьаликәеи Иликәеи Ратиаа, Мисор Марцхәлаа, Канто Каңыаи, Кәта Амцба. Урт атцара дирцон усқан арратә комиссарс иказ Леуа Голанзиа. Афицер Леуа Гыыл-ица Гогиа аибашьра адәафы диқәшәахән иара икыта иалтцыз, атцарагы ицызтцоз, иахьа иполковник пхәтәоу, аибашьра аан архәта авзвод ко-

мандирс иказ Каңыиа Канта. Уи хәнифәаажәоз игәлаиршәеит: «Азын 1943 шыкәсазы Ставропольтәи атәылафәцә ақалакь Новоалександровск азааигәара хаикәшәеит Леуа Гогиеи сареи. Иара усқан 312-тәи адивизиа акны авзвод аокмандирс даман. Хаикәшәара хәыцъегь хигәыргьеит, аха рыцхарас икалаз хымш аатцуаны Леуа аидысларақәа руак аан фырхатцарыла дтхеит. Снапала анышә дамаздеит...» Леуа атаацәара алалаха дахымзацызт.

Июн 22, 1942 шыкәсазы зхабар ыкамкәа ибжьабыз дыруазәкуп Караман Гьедлач-ица Гогиа. Уи ауаф кыи хәа изышътаз Гьедлач ичәын затцә иакәын. Уи дантаха нахыс ари ашәната қьапцәхеит.

Тита Кәата-ица Гогиа диит 1909 шыкәсазы. Арасазыхъ пшь-класск дрылгахән. Арасазыхъаа дызгәалашәо излархәо ала, Тита хәтыр, пату зкәыз уафын, дынхәф наган, аңа дацәаашьомызт. Еснагь псыуа матәала изара тырфаца деилахәан. Акәашара, ашәахәара дазқазан, деыбгәқазан. Аибашьра ианалага раңхәтәи амшқәа рзы абцъар шьтихит, усқан иара дтаацәара-хәхән, пшьык ахшара драбын. Уи аибашьра данырга нахыс ихабарк рмахацызт 48 шыкәса дузза итаацәа. Хәпшаарақәа ирылтцшәаны еилкаахейт уи анышә дшамадоу Ориолтәи аобласт, Должантәи араион, акыта Евланова аиашьаратә нышәынтрафы. Уи изкәагып ахыкоу акыта Евланова 1990 шыкәсазы ичкәынцәа атааит. Арака икоу аиашьаратә нышәынтрафы анышә иамадоуп 305 аиашьцәа. Урт рахынтә 109-шык рыхьзи рыжәлеи зхәо амармалташъ хәхә шьтоуп. Урт рхыпхьазарафы дыкоуп Тита Гогиагы. Ара имфәпгәз амитинг иалахәыз излархәо ала, Гогиа Тита далахәын 635-тәи ахысратә дивизиа, дтахеит 1942 шыкәса, июль 21 азы.

(Иацу ыкоуп)

Аңынцътәылатә Еибашьра Ду зыхганы ихынхәыз Кәланыхәаа ртцеицәа

Акыр иаңсоу хәпхәафцәа! Ишазгәахтәхьоу еипш, сынтәа Аиааира Ду 80 ш. ахытцра ахьзала хдакьақәа ркны иахарбалоит аибашьра амцашыра иалазызи, аазаб зыхганы уи иагәылсзи қыта-қытала рыхьзынтәқәа . Уажәы ишәыдаагалоит Д. И. Ахба ихьз зху Кәланыхәатәи абжьаратә школ адиректор Смыр Алла лнапхгарала еиқәырхоу, акыта атцеицәа фырхацәа рыхьзынтца

- Аәзба Қьаамын Камшьышь-ица
- Аәзба Владимир Төмыр-ица
- Ақәфба Акаки Шьрын-ица
- Ақәфба Риза Шьрын-ица
- Агрба Ваниа Арзамет-ица
- Агрба Ладикәа Мустаф-ица
- Агрба Хьытқәыр Рашьыт-ица
- Агрба Кәнтцал Кәтат-ица
- Аргәын Цыгырызц Дыгә-ица
- Аргәын Колиа Биди-ица
- Аргәын Сафер Дамеи-ица
- Аргәын Дыгә Шәлмиан-ица
- Ашәба Расим Миха-ица
- Бганба Ладикәа Еснат-ица
- Бытәба Рафык Махты-ица
- Воуба Хәит Осман-ица
- Гонцъуа Ардимон Шәагә-ица
- Гәлиа Камедат Хабьыгә-ица
- Гәлиа Едрат Хабьыгә-ица
- Гәлиа Бадра Сулиман-ица
- Гәлиа Лакәман Хыгә-ица
- Дармаа Шьадат Чыф-ица
- Дармаа Маңыт Хабәхә-ица
- Дармаа Уасил Хабәхә-ица
- Дармаа Васирон Хабәхә-ица

- Есава Митра Хәпашә-ица
- Есава Саид Цыгәат-ица
- Есава Кәата Жагә-ица
- Ешба Рамиз Сөлым-ица
- Қаңш Кәынтцал Дамеи-ица
- Қаңш Хәзарат Дамеи-ица
- Қаңш Миха Рашьыт-ица
- Қаңш Дистар Рашьыт-ица
- Лакәба Синат Меқьтат-ица
- Осиа Дмитри Камшьышь-ица
- Осиа Владимир Камшьышь-ица
- Осиа Иасон Тарас-ица
- Смыр Алықьса Бадис-ица
- Смыр Қьаазым Дахаир-ица
- Смыр Хәсин Мшәагә-ица
- Смыр Заибей Хыгә-ица
- Смыр Кыбей Хыгә-ица
- Смыр Султән Цыгәат-ица
- Траңш Бас Михәил-ица
- Траңш Борис Миха ил-ица
- Траңш Григори Қыт-ица
- Траңш Серге Рашьыт-ица
- Цәышба Виктор Мыкьтат-ица
- Цәышба Аркадии Махмед-ица

Аңынцътәылатә Еибашьра Ду аан зыпһсадгьыл зхы акәызтцаз Кәланыхәаа ртцеицәа

- Агрба Азиз Арзамет-ица
- Агрба Виктор Кәтат-ица
- Агрба Коциа Рашьыт-ица
- Агрба Лагәстан Алиас-ица
- Агрба Манча Хәымет-ица
- Агрба Мкан Махты-ица
- Агрба Пониа Маңыцъ-ица
- Агрба Сократ Алиас-ица
- Агрба Симон Сыкәын-ица
- Агрба Шьрын Сыкәын-ица
- Ақыртаа Азбей Камшьышь-ица
- Ақәфба Отар Чанта -ица
- Амаршәан Бабек Заматқир -ица
- Аргәын Виктор Кадыр-ица
- Аргәын Хәит Хәсраб-ица
- Аргәын Мақьтат Дыгә-ица
- Аргәын Алеша Ахмат-ица
- Аргәын Тәч Дыгә-ица
- Арчелиа Фаит Алхас-ица
- Арчелиа Хәит Алхас-ица
- Аәзба Кәыкәи Рашьыт-ица
- Аәзба Миша Мақьтат-ица
- Аәзба Харитон Дамеи-ица
- Аәзба Баңа Мамет-ица
- Аәзба Кабиат Ахмат-ица
- Аәзба Чыч Шәлиман-ица
- Бганба Чәч Чахмат-ица
- Бганба Быңыгәа Чахмат-ица
- Бытәба Енвер Махты-ица
- Бытәба Хәидар Махты-ица
- Гәбуниа Теуа Чамкә-ица
- Гәлиа Бадраф Рашьыт-ица
- Гәлиа Даҭа Махмед-ица
- Гьегьиа Баңа Жагә - ица
- Гьегьиа Миха Мамсыр-ица
- Гонцъуа Хәсин Аабыцъ-ица
- Дармаа Дикран Хабәхә-ица
- Дармаа Қьаазым Чыф-ица
- Дармаа Азиз Чыф-ица
- Есаа Кәат Цысыф-ица
- Ешба Расим Сөлым-ица
- Карканазе Владимир Тарел-ица

- Кьахьба Герасим Даут-ица
- Қаңш Чычка Дамеи-ица
- Қаңш Заабет Мақьтат-ица
- Қаңш Виктор Дамеи-ица
- Мыкәба Махты Омар-ица
- Мыкәба Миша Тада-ица
- Мышәба Пахәын Басиат-ица
- Мышәба Шьақьыр Басиат-ица
- Осиа Алексеи Тарас-ица
- Осиа Еснат Камшьышь-ица
- Осиа Радион Иуана-ица
- Осиа Сократ Камшьышь-ица
- Осиа Миша Шьарыф-ица
- Гымгъиа Рауф Кәыт-ица
- Гымгъиа Шура Антон-ица
- Гълиа Аксент Константин-ица
- Сақания Хәкы Цысыгъ-ица
- Смыр Грышәа Ахмат-ица
- Смыр Коциа Даут-ица
- Таршба Бас Исыф-ица
- Трапъш Бата Дадын-ица
- Трапъш Итыгә Сулман-ица
- Трапъш Кәата Шарадын-ица
- Трапъш Котик Мамет-ица
- Трапъш Маңыт Дадын-ица
- Трапъш Парса Шарадын-ица
- Тыркьба Мты Шьрыф-ица
- Тыркьба Жора Осман-ица
- Хәхәбиа Заабет Шьахан-ица
- Хәлуаш Расим Мыстаф-ица
- Цәышба Ботис Мурат-ица
- Цәышба Бәрет Осман-ица
- Цәышба Гьарг Тапс-ица
- Цәышба Кәан Рашьыт-ица
- Цәышба Манча Мад-ица
- Цәышба Платон Дмитри-ица
- Цәышба Такәа Мақьтат-ица
- Цәышба Төмыр Муса-ица
- Цәыцъба Хәфиз Мамет-ица
- Цәыцъба Хәсан Махмед-ица
- Шьақьыл Зәканбей Марзәбек-ица

Пхьакатәи хҟеипш, хгәыграқәа здаххәало!

АПСНЫМЕДИА

gazeta-apsny.info
apsnygazeta@mail.ru

аҟел: +7 (840) 226-15-75 / 226-59-73
аҟызтҟыҥ: Аҟсны, Аҟәа ақ, Аҟәанба имҟа, 9

Аредактор хада
Ахра АНҚӘАБ

Агазет адцала иҟым астатиа ахә аредакция иазшәазом. Агазет ахә-20 маат.